

Fransche Akademie uitsprak: zij opent telkens eene deur, doch voert dan niet tot het licht, maar tot een anderen, langen, donkeren gang, aan welks einde weer eene deur zich bevindt, en zoo gaat het eindeloos voort. Voor eene afgeronde wereldbeschouwing, die enkel op wetenschappelijke gegevens berust, is de tijd nog lang niet gekomen; de wetenschap zelve is in voortdurende beweging en verandert bij den dag. Pas opgebouwde stelsels worden omvergeworpen en door andere vervangen; het materialisme, dat enkele jaren geleden voor de hoogste wijsheid gold, sloeg in zijn tegendeel, in pantheïstisch idealisme of psychisch monisme om. Maar dit eene is toch zeker: ons wereldbeeld heeft eene machtige wijziging ondergaan. Ruimte en tijd hebben afmetingen aangenomen, die met alle berekening den ~~top~~ ^{spot} drijven; in duizelingwekkende hoogten en in onpeilbare diepten is het gansch heelal van schepselen vervuld, die elk op zichzelf eene wereld vormen en toch deelen zijn van één onmetelijk en welgeordend geheel.

Tot deze verandering van ons wereldbeeld heeft ook de geschiedwetenschap het hare bijgedragen. Ook zij heeft onzen gezichtseinder in het verleden en in het heden, achterwaarts en rondom ons henen, aanmerkelijk verruimd. De geologie leerde ons door de orde en structuur der aardlagen, dat de aarde eene geweldige storm- en drangperiode heeft doorgemaakt, en eerst door verschillende tijdperken heen haar tegenwoordig bestand heeft verkregen. In die perioden had eene ontwikkeling plaats van lagere tot hogere organismen, die een grooten rijkdom van vormen vertoonen en voor een belangrijk deel ten eenenmale uitgestorven zijn. Vanwaar het leven is en hoe het ontstond, is daarbij voor de wetenschap tot den huidigen dag toe een onopgelost raadsel gebleven. En datzelfde geldt van den oorsprong en de oudste woonplaats des menschen. Ofschoon de dierlijke afstamming bijna algemeen aangenomen wordt, is zij toch nog geenszins bewezen; Wilhelm Branca, de hoogleeraar voor geologie en palaeontologie aan de universiteit te Berlijn en voorstander der descendentieel leer, erkende nog kort geleden, dat de mensch in het quaternaire tijdvak optreedt als „ein ahnenloser Parvenu, ein wahrer homo novus”, dat is als een mensch, wiens voorouders volgens hem wel bestaan hebben, maar